

חיפה

ארץ ישראל היוותה מאז ומתמיד מוקד משיכה לעליה לרגל. קבוצות עולים שונות הביאו עמם את הווייתם וחתמו בה את חותמם, ומכאן, ערב רב של שפות, דתות, מאכלים ומנהגים הכתיבו את נופה והוסיפו בו נקודות ציון היסטוריות, שהפכו עם הזמן לציון אבסטרקטי בעל אלף גוונים.

הבנייה הארצישראלית, היא תצריף של סגנונות ורבדים שונים. שילוב הבנייה העתיקה, הבנייה הערבית והבנייה המודרנית יוצר מכלול מרתק, המספר לנו את סיפורה של הארץ על כל גווניה.

אף כי הזרים הגיעו מקרוב ומרחוק- מאירופה ומארה"ב- נמצא מכנה משותף לכולם- תחושת שליחות דתית חזקה עם מוכנות להקרבה, וידיעה ברורה כי הארץ אליה הגיעו היא ארץ בה התנאים קשים מאוד. מובטחני כי הצלחתם של חלק ממתיישבים אלו, העניקה לנו את האומץ והביטחון שהיו דרושים לנו להתיישבות היהודית שבאה אחריהם...
הגרמנים והכרמליתים שהותירו חותם מרהיב ומשמעותי על הארץ ובעיקר על חיפה, היו חלק מזרים אלו, ולהם נקדיש את המאמר הנוכחי.

ניסיונות, כישלונות והצלחות

הר התקווה הייתה אחת מהמושבות הראשונות שבישרה את מה שחזר על עצמו. מושבה של נוצרים משיחיים גרמנים ואמריקאים, שהוקמה עוד בשנת 1855, על הגבעה עליה בנוי היום בית ספר שבח על דרך בגין בתל אביב. אנשיה עלו לארץ ב-1849 והתיישבו ביפו, כי האמינו ששיבת ישו קרובה ושבמעשיהם יזרזו את הגאולה ע"י קירוב עם ישראל לעבודת אדמה בארץ ישראל. הגרמנים, רובם בני משפחת סטיינבק, באו מוופרטל שעל נהר הריינוס. לאחד מהם, יוהן סטיינבק, נולד בארץ נכד, הוא *ג'ון סטיינבק*, הסופר האמריקאי חתן פרס נובל לספרות. האמריקאים היו בני כת נוצרית שומרת-שבת מפילדלפיה, ומנהיגתם הייתה קלוריןדה מינור, אלמנתו של סוחר עשיר, שהגיעה לארץ עם בנה צ'ארלס, כי האמינה שתקרב את הגאולה ע"י שתלמד את היהודים בארץ הקודש עבודת אדמה. ב-1855 רכשה קלוריןדה מינור את אדמות הר התקווה, שם בנו היא ואנשיה את בתיהם והקימו חווה חקלאית.. אנשי המושבה סבלו ממחלות והתנכלויות מצד הערבים וב-1858 הקיץ הקץ על המושבה.

קבוצה בת 157 איכרים, נגרים ובעלי מלאכה שונים ממדינת מיין שבארצות הברית, היתה הקבוצה הבאה שהגיעה. אנשיה הגיעו לארץ מאותה סיבה בדיוק והקימו ב-1866 את המושבה ביפו. בראש הקבוצה עמד כומר תימהוני, שחקן לשעבר בשם ג'ורג' אדמס, אשר שכנע את בני קהילתו כי התיישבותם בארץ תכשיר את הקרקע לשיבת היהודים לארץ ישראל, דבר, שעל פי חזונו, יחזיר את ישו ויביא את הגאולה. הקבוצה נחלה כישלון. מהשכונה האמריקאית נותרו כמה מבני עץ ובהמשך נמכרה לגרמנים; בית העם נמכר ב-1878 לברון הרוסי פלטון פון יוסטינוב (סבו של השחקן פיטר יוסטינוב), וזה שיפצו והפכו לבית המגורים המפואר שבבתי המושבה. בשנת 1895 הפך יוסטינוב את ביתו ל"מלון הפארק" (Hotel du Parc) ובבית מלון זה התארחו הקיסר הגרמני וילהלם השני ורעייתו בעת ביקורם בארץ ישראל ב-1898. שנה לאחר מיכן כותב עליהם מרק טווין בסיפרו "*מסע תענוגות לארץ הקודש*", שאותו מומלץ לקרוא.

הניסיון השלישי והמוצלח מכולם החל בהגעתה ארצה של קבוצת גרמנים בשנת 1868. הללו הקימו מספר מושבות. בגב אחת מהן, "וולהאלה" שביפו ובצמוד לביתו של וגנר, שכן לבטח ביתו של ש"י עגנון חתן פרס נובל לספרות. על התיישבות זו נרחיב בהמשך.

בשנת 1881 הובילו אנה והוריישו ספאפורד, אמריקאים ילידי שיקגו ונוצרים אדוקים, קבוצה שהקימה מושבה בירושלים, ובשנת 1896 הצטרפה לקהילה קבוצה של כמה עשרות איש מהקהילה השבדית האוונגלית בשיקגו, וכך הוקמה המושבה האמריקאית שוודית. עד היום ובמבנה המקורי, קיים במקום המושבה "מלון קולוני". בשנת 1900 הגיעה למושבה זו הסופרת השבדית סלמה לגרלף, לימים כלת פרס נובל לספרות. ביקורה בארץ ישראל ושהותה במחיצת חברי המושבה היוו את ההשראה והרקע לנבלה הרומנטית שלה "ירושלים".

לאורך השדרה עד תחילת העלייה משתרעת המושבה הגרמנית (הצילום באדיבות אסף סלומון)

הטמפלרים

כך כותב מאיר שליו בספרו "כימים אחדים", על ההתיישבות הגרמנית ועל הגרמנים: *"הדוד אהרון, שדי לו במבט אחד בארגו הכלים של אדם לחרוץ עליו משפט, העריץ אותם. שוב ושוב הזכיר את חרש המתכת גוטהילף וגנר ואת המהנדס שומכר שבנה את מסילות הברזל בארץ ישראל... מאז הכיבוש הרומי לא ראתה הארץ ארגון וחריצות כאלה"*.

סיפורנו מתחיל במחצית המאה ה-19, בדרום-מערב גרמניה, בממלכה קטנה וענייה ושמה וירטמברג. בתוך הממלכה קמה תנועה דתית-משיחית, שביקשה לערוך רפורמות בכנסייה הפרוטסטנטית הגרמנית, מתוך חרדה לגורל הנצרות. שמה של התנועה - "אגודת הטמפלרים".
חדורים במאווים אוטופיים לתיקון העולם, החליטו הטמפלרים לעלות לארץ הקודש ולכונן בה עם נוצרי חדש, אותו כינו: "עם האל". בשנת 1858 יצאה משלחת טמפלרית לתור את הארץ ולעמוד על קנקנה, ורק לאחר כעשר שנים ב-30 באוקטובר 1868 הגיעו לחיפה, על סיפון אניה ה"לויד" האוסטרית, שתי משפחות ממדינת וירטמברג אשר בדרום מערב גרמניה. כריסטוף הופמן (Hoffmann) וגאורג דוד הרדג, (Hardegg) מנהיגי הכת, בראש קבוצה מצומצמת של כ-750 איש מבני משפחותיהם, עלו לארץ ישראל והתיישבו בחיפה כשהם מפיחים בעיר רוח חדשה ועזה. בכשרונם, חריצותם ומרצם הפכו עד מהרה לכוח מכריע בעיר, והנהיגו בה שיטות תעשייתיות, מסחריות וחקלאיות, שהארץ לא ידעה עד אז כמותן. בזכותם הפכה חיפה לאחת הערים היפות, המתוקנות והמתקדמות בארץ, אם לא הראשונה בהן. הטמפלרים היו ללא ספק הגורם האנושי המעולה ביותר שפעל בחיפה בתקופת השלטון העות'מאני.

בספטמבר 1869 הונחה אבן הפינה לבית הראשון מתוך תריסר הבנינים, שהוחל אז בהקמתם לאורך "רחוב הכרמל" - "שדרות הכרמל" בשמו היום; באביב 1870 נחנך "היכל הקהילה" (The Temple) של המושבה, ששימש הן כבית ספר והן כבית תפילה. מעל שערו חרותה הכתובת "אם אשכח ירושלים תשכח ימיני". בשלב ההתיישבות הראשון נקטה מועצת האגודה בבחירה קפדנית של העולים ארצה מקרב שורותיה והבטיחה כי יהיו בעלי אמצעים וסגולות אישיות מתאימות כשהיא דואגת לייצוג הולם של כל בעלי המקצועות הנחוצים. כך, הצליחו הגרמנים להקים יחידה משקית כמעט עצמאית ובלתי תלויה בסביבתה; השכונה הייתה מרווחת והבתים מוקפים גינות נוי ועצים מצלים. בראשית 1873 מנתה המושבה בחיפה 254 נפש ו-31 בתי מגורים, אשר ל-20 מהם היו מבני שירות בחצרותיהם (בתי משרתים, בתי מלאכה, מחסנים וכיו"ב), וב-1902 מנתה המושבה בחיפה 101

משפחות, שכללו 517 נפש ולהן 92 בתי מגורים. קצב גידול המושבה הואט עם הזמן בשל הקמת מושבות גרמניות חדשות ברחבי הארץ.

ב 1869 הוקמה ביפו המושבה השנייה, והופמן עבר אליה כדי לעמוד בראשה. לא חלפו שנתיים וכבר נבנתה בקרבתה מושבה שלישית שנקראה " שרונה", שהוקמה בשטח עליו עומדת כיום הקריה בתל אביב.

לניהול המושבה בחיפה נבחר יעקב שומאכר, מתישב אמריקני ממוצא גרמני (מאיר שלו מזכיר אותו בספרו). בעת מלחמת העולם הראשונה היו לגרמנים כבר שבע מושבות בארץ, בראשן המושבה בחיפה ושתי מושבות בנות, שהקימה בדרך לנצרת: " בית לחם הגלילית" ו- "ולדהיים" (היום "אלוני אבא").

הטמפלרים תרמו רבות להתפתחותו של היישוב בארץ ישראל. הם הביאו עמם מאירופה כלים ושיטות עיבוד מודרניות לחקלאות כ- "משק מעורב", גידולים חדשים (דבורת הדבש מתורבתת וככל הנראה היו בין מביאי האקליפטוס לארץ), סגנון אדריכלי אירופאי. הטמפלרים פיתחו את התיירות בפותחם בתי מלון ואכסניות דרכים, ואת התעשייה וההנדסה, אך תרומה משמעותית היתה בפיתוח התחבורה כשהם מייסדים את שרות הכרכרות הראשון מחיפה לעכו. יש לזכור כי היו אלה הגרמנים שהכניסו לארץ עגלות משוכללות עם שני סוסים שקיצרו את זמני הנסיעה לשליש משהיו קודם לכן. אחרי ביקור הקיסר וילהלם בארץ ב 1898 לא הייתה כמעט מרכבה, שבעליה לא הבטיח לנוסעיו כי מרכבתו, היא היא זו שהסיעה את הקיסר הנערץ מחיפה לירושלים.

הבנייה הטמפלרית הפכה בתוך זמן קצר לדוגמה ומופת בארץ ישראל וזכתה להתפעלות ולהערצה מצד מהגרים יהודים, שהכירו את הבנייה האירופאית. כך מצאו עצמם בנאים, שרטטים, אדריכלים ומהנדסים טמפלרים עובדים בשירות היהודים והערבים והפכו לחלק מבניין הארץ. הם השתתפו בבניית מבני ציבור ובתים בפתח-תקווה, בראשון לציון ובמקומות נוספים. הקרבה שחשו הטמפלרים למהגרים היהודים האירופאים הייתה רבה, ובין שני הצדדים שררו קשרי ידידות ומסחר.

בראשית המאה ה-20, בדור השני והשלישי, החלה התרופפות באמונה הדתית, וייעודו של "עם האל בירושלים" הוסב ל"הרמת הארץ". מכאן החל עיצוב דרכם החדשה של הטמפלרים בא", שהשפיע רבות על עתידם בארץ ישראל.

עם עליית הנאצים לשלטון בגרמניה, לא היססו הטמפלרים להצהיר על נאמנותם לרייך השלישי. דגל צלב הקרס הונף בחלק מן המושבות והוקמו סניפים מקומיים של המפלגה הנאצית ותנועות הנוער שלה. הטמפלרים היו רשומים כחברי המפלגה ופעלו ככאלה, בעיקר הדור הצעיר שרובו רכש את השכלתו התיכונית והאוניברסיטאית בגרמניה שם הושפע מהתורה הנאצית. בשנת 1939 הצטרף חלק מבני המושבות לצבא הגרמני. יש הטוענים שלפני תחילת המלחמה, ביקר אייכמן בארץ והתארח ב"שרונה" כיומיים.

בשנת 1941 במסגרת פעולות מנע לקראת הקרבות עם רומל במדבר המערבי, אספו הבריטים את הטמפלרים הגרמנים ושיכנו אותם במחנות, תחת הצגתם כ- "גיס חמישי" של הנאצים. 600 איש נאלצו לארוז מזוודה +40 ק"ג וגורשו לאוסטרליה דרך קפריסין.

ברחוב עמק רפאים בירושלים, בבית הקברות של הקהילה הטמפלרית, מצויה מצבה אחת שמעוררת זעם רב ואולי אף תביא לחוק מיוחד להסרתה זוהי מצבה המנציחה בין היתר את בני הקהילה שמתו במהלך שירותם למען הרייך השלישי במלחמת העולם השנייה: "לזכר מעל ה-450 מתים ועל אלה שנפלו בשנים 1918-1914 ו-1939-1945". כ- 63 מבני הקהילה הטמפלרית הארץ-ישראלית נהרגו בשירות הרייך השלישי.

ב-1946 מורה יצחק שדה, הרמטכ"ל בפועל של ההגנה, לחסל את גוטהלף וגנר מוכתר שרונה, ומטיל את ביצוע המשימה על יחידת מילואים.

בתדריך לקראת הפעולה מנה יצחק שדה בפני הלוחמים את הסיבות לפעולה:

- וגנר הוא מנהיג הגרמנים בארץ ישראל.
- המפעל של וגנר עזר לערבים במאורעות תרצ"ו - תרצ"ט.
- עומדת לקום מדינה יהודית בארץ ישראל ואין בה מקום לגרמנים.
- הפעולה תרמוז לגרמנים שלא יישארו בארץ.

10 שנים נמשך המשא ומתן בין מדינת ישראל למנהיגי הטמפלרים באוסטרליה, עד שהגיעו להסכמה על 54 מיליון מארק סכום קניית כל רכושם בארץ, ע"י מדינת ישראל. גרמניה קיזזה סכום זה מסכום תשלומי הפיצויים למדינת ישראל והקימה ושקמה מחדש, עם סכום זה, את הקהילה הטמפלרית שחיה באוסטרליה.

חלק מן הבתים מיושבים עד היום. חלק מן המושבות (שרונה, וולהאלה) מיועדות לשימור ומושקעים בהן מאמצים גדולים וכסף רב כדי אפילו העתקתם בתים בשלמותם, אם נדרש. בחלק מהמושבות נדמה כי הזמן עמד מלכת, והן לוכדות ומשמרות יופי עבר- בקרו, למשל, בעמק רפאים בירושלים ותיווכחו בעצמכם.

כמה אנקדוטות

נקודת האפס

שומאכר כיהן גם בתפקיד סגן הקונסול של ארצות הברית בחיפה ובצפון הארץ, וביתו הפך לבניין הקונסוליה של ארצות הברית. לאחר מותו התמנה בנו, גוטליב, לסגן הקונסול. בחצר הבית שכן שעון שמש, אשר שימש את מר לנגה, מורה בית הספר, על מנת להודיע לעובדים בשדות על שעת הצהריים. בשנים 1903-1905, היה שומכר הראשון לחפור במגידו- אחד מהאתרים החשובים בארץ שהוכר כאתר מורשת לאומי ע"י אונסקו ב 2005. בביתו שבמושבה התגוררה משלחת הקרן לחקר ארץ ישראל שסקרה את אזור חיפה והגליל, אשר השתמשה בבית כנקודת האפס של המדידה. לאות הוקרה העניקה המשלחת לבעלי הבית מתנה שהוצבה בחצר הבית - עמוד מדידה. כיום מוצג העמוד בתוך הבית.

מטמון וארמון

במקום בו עומד היום הקריה שכנה בעבר אחת השכונות הפסטורליות והאירויות של ארץ-ישראל "שרונה הטמפלרית". בשנת 1875 ביקר בה יואל משה סולומון, וכך כתב: "המראה הנעים הזה גורם ללב האיש הישראלי שמחה ויגון גם יחד. לבבו ישמח בראותו כי ארצו הקדושה מוכשרת להיהפך כגן אלוהים".

במהלך שיחזור המושבה התגלה בביתה של משפחת משפחת ונאגל, מטמון קטן של מטבעות זהב מאותה תקופה, אותו הטמינו בעלי הבית. המטמון הוחזר לנכדו הוגו, וסיפור גילוי והשבתו לבעלי ראוי למאמר בפני עצמו, ואולי אף סרט הוליוודי... יוחנן ונאגל, שהיה מן הבנאים החשובים בארץ בראשית המאה העשרים בנה את הכנסייה ביפו ואף את הקונסוליה הגרמנית ביפו. שני מבנים הסטורים אלו קיימים עד היום במצב מצוין. ג'וזף ונאגל בנה, בין השאר, את בית הפקידות בדגניה ואת "בית טריידל" במושבה כנרת- זהו אותו "ארמון" עליו כתב יעקב פייכמן את השיר "על-שפת ים-כנרת ארמון רב תפארת" (את "בית טריידל" תוכלו לראות בכתבה על סובב כנרת [בקיטור זה](#)).

השלישיה הסוערת

בדצמבר 1882 החליטו ואשתו אליס להתישב בארץ ישראל. הם בחרו להשתקע במושבה הגרמנית בחיפה, בבית מספר 16, הקיים עד היום. אוליפנט היה קשור כבר אז למפעל שיבת ציון של העם היהודי בכל מאודו, ושמו נחרת לעד בסיפור ראשיתה של חובת ציון. השתקעו בחיפה הייתה רק השלב האחרון בפרשת חייו, ונעשתה רק לאחר שנודע בעולם היהודי כ- "חסידי אומות העולם. אוליפנט היה בנו של פקיד רם דרג ושופט ממוצא סקוטי, ששירת במשרד המושבות האנגלי שנים ארוכות. הוא נולד בקייפטאון, אך התחנך בצ'ילון והשתלב בצעירותו במערכת המדינית והדיפלומטית האנגלית. בעשר שנותיו האחרונות, בין 1879 ל- 1888 היה אוליפנט ל"חובב ציון" מובהק, ונודע כאחד המטיפים והלוחמים הנמרצים למען הגשמת חזון הנבואה בדבר שיבת עם ישראל לארצו. לורנס אוליפנט אסף לביתו משורר יהודי צעיר ומינהו למזכיר ויועץ לענייני יהודים. משורר זה היה לא אחר מאשר נפתלי הרץ אימבר, מחבר "התקווה". הלה נקשר בעבותות הערצה ואהבה לאוליפנט ולאשתו, ותקופת פעילותם המשותפת בתורכיה ובארץ ישראל מתועדת בפירוט ביומנו (את לורנס הזכרנו בטיול לרמת הגולן בהרחבה [בקיטור זה](#)).

אין קשר

אין שום קשר בין הטמפלרים הגרמנים למסדר בשם זהה, שפעל בתקופה הצלבנית ושימש רקע לספר "צופן די וינצ'י". לסיום, אני רוצה לצטט את דבריו של הופמן (נינו של המנהיג) בעת ביקורו בארץ: "עשינו את הטעות והחלפנו את אהבת האלוהים באהבת הארץ (גרמניה) שכונות ומושבות אלו הם מן המקומות הקסומים לטיול. אם אתקל בכם שם- יהיה זה שכרי

מימין למטה הקפלה של פרוספר למעלה משמאל מנזר סטלה מארי

מסדר הכרמליתים

על פי המסורת הנוצרית התגוררו אליהו הנביא ותלמידיו על הכרמל, ומאז היו למופת למתבודדים ואחר כך לנזירים מקרב הנוצרים. בימי מסעות הצלב התעוררה תנועת הנזירות מחדש. בשנות ה-80 של המאה ה-12 התלכדו כמה מתבודדים כאלה על הכרמל סביב אישיותו של ברטולד מקלבריה, שבא ארצה לפני כן כעולה רגל, או במסגרת מסע צלב, ממולדתו שבדרום איטליה. יורשו של ברטולד בהנהגת קבוצה זו *ברוקרדיוס*. הוא פנה, בערך ב-1209 אל הפטריארך של ירושלים וביקשו להעניק חוקה שתחייב מתבודדים נוצרים אלה. חוקה זו שהוענקה ואושרה לאחר מכן על ידי האפיפיור *הונוריוס השלישי* בבולה מיוחדת, חייבה את הנזירים הכרמליתיים לנהוג בצניעות, צייתנות, התנזרות, שתיקה וצום, ולחיות בתאים נפרדים חוץ מבשעת התפילה היומית המשותפת.

מסיבות מדיניות עזבו את ההר ב-1238 רבים מן הנזירים הכרמליתיים וחזרו לאירופה, שם החלו מקימים את מנזרי הראשונים של המסדר החדש בקפריסין, סיציליה, צרפת, אנגליה ועוד. בשנת 1247 אישר האפיפיור *אינוצנציוס הרביעי* תיקון מכריע בחוקת המסדר, שאיפשר לכרמליתיים להתיישב בערים, לכהן בעדות, לעסוק בפעילות מיסיונרית וכיוצא באלה. שורת התיקונים הביאה בעקבותיה להקמת מספר רב של מנזרים חדשים, ובגרמניה לבדה היו ב-1348 שלושים וחמישה מנזרים כרמליטיים וראשון בהם המנזר בקלן.

בעקבות הרפורמציה ושורה של תקלות, פנימיות בעיקרן, שנתגלו במסדר עוד לפני כן, חל פילוג במסדר ורבים ממנזריו חסלו. במרוצת הזמן הפך פלג "*היחפים*" לפלג הכרמליתיים החזק ביותר. פלג זה, שנוסד בספרד בשנות ה-60 של המאה ה-16, לא קיבל על עצמו תיקונים מקילים נוספים, כך שכרמליתיים אלו חזרו, אפוא, לחיות ברוח חוקת 1247 הנזכרת ונקראו בפי העם "*היחפים*", שם שהפך אחר כך לרשמי- *Ordo carmelitarum discalceatorum*. בשנת 1593 חל הפירוד הרשמי והסופי של היחפים ממסדר האם, דבר שגרם להקמת שורה ארוכה של מנזרים חדשים וליציאה של נזירים "*יחפים*" רבים לשליחויות מיסיונריות גם בארצות המזרח התיכון והרחוק. המנזר על הכרמל שייך לפלג זה.

שיבת הנזירים אל הכרמל

כארבע מאות שנה לאחר שנאלצו בעקבות הזעזועים בממלכת הצלבנים לנטוש את ההר, חזר האב פרוספר (P. Prosper du Saint- Esprit) והחזיר את הכרמליתיים "*היחפים*" אל ערש מסדרם. ב-30 בינואר 1627 אישרה המועצה העליונה של הכנסייה הנוצרית ברומא את בקשת הכרמליתיים "*היחפים*" ליטול עליהם את המשימה, והתכנית להתיישב מחדש בהר הכרמל החלה להתרקם. התפקיד הוטל על האב פרוספר, מי ששימש אז ראש המנזר הכרמליטי בחלב, סוריה, ונמנה עד היום עם הקדושים הנערצים ביותר במסדר. בראשית אוקטובר 1631 ניגש הספרדי פרוספר להגשמת התכנית וב-1631 בחוזה שעמד להיכנס לתוקפו מיד אחרי תשלום 500 פיאסטר, הבטיח האמיר למסור לכרמליתיים את מערת אליהו ואת פסגת ההר על השטחים הסמוכים להן, לשם בנין מנזר ונטיעת גנים. כן נמסרו להם כל המבנים והחורבות שליד כנסיית היוונים שבראש ההר.

משהפך פרוספר את המערה לכנסייה, לא היה קץ למריבות ולתגרות בינו לבין הדרווישים המקופחים. משהגיעו תלונות האחרונים לקושטא, פינה פרוספר ב 1635 את המערה. גם במעלה ההר לא האירה ההצלחה פנים לכרמליתים. בני העדה היוונית אורתודוקסית קיבלו באיבה את פני הבעלים החדשים ולא היו מוכנים לותר על מעמדם הקודם. אחרי חמש שנים של פורענויות לא נותר לפרוספר אלא להקים את המנזר המיוחל בשטח היחיד שעוד עמד לרשותו- מדרון ההר, בערר במחצית הדרך שבין מערת אליהו וכנסיית היוונים. שם התגוררו הנזירים במערות ובמנזר קטן. שרידי מנזר זה, ששימש את הכרמליתים קיימים עד היום בנחל שיח. התנאים הקשים במקום הביאו לעזיבה ומותו של פרוספר. רק אחרי כ - 130 שנים התיר השליט ט'אהר אלעמר לכרמליתים לבנות את המנזר על ראש הכרמל. הבנייה החלה ב - 1767 אך נמשכה שנים רבות בגלל בעיות של חוסר מימון, יחס הפכפך של השלטון שהתבטא בקשיים ביורוקרטיים שונים ועוד.

סטלה מריס

ב - 1799 היה המנזר, שבנייתו טרם הושלמה, בית חולים לחיילי צבא נפוליאון בעת המצור על עכו. כאשר נסוג צבא נפוליאון מעכו נותרו מעטים מחייליו במנזר, והם נרצחו בידי הצבא העות'מאני. ב - 1821 ציווה עבדאללה באשה, מושל עכו, לפוצץ את המנזר, אך בסופו של דבר נתרצה והתיר את השלמת הבנייה. בתמורה הוא קיבל מן הנזירים מתנה "צנועה": וילה הניצבת בקצה הכרמל, מקום ממנו נשקף הנוף המרהיב ביותר. בניין זה נמצא עד היום על קצה ההר. ב - 1836 בסופה של דרך רצופת תלאות והודות למאמצים בלתי נלאים, חנכו הכרמליתים את המנזר החדש, וב - 1847 אף הרחיבוהו. המנזר היה אז אחד הגדולים והמרשימים בארץ הקודש, והתפרסם בזכות האכסניה המשובחת ששירתה את עולי הרגל והתיירים. אכסניה זו מזכרת פעמים רבות בתיאורי הנוסעים מן המאה ה- 19. הכרמליתים תרמו רבות להתפתחותה של חיפה, בהעניקם לתושביה בנוסף לשירותי הדת- שירותי בריאות, סעד וחינוך. מצבם הכלכלי השתפר מאוד הודות לתרומות עולי הרגל הרבים, ומעמדם התחזק הודות לחסות שנתן להם מלך צרפת. כהוקרה על כך הניפו את דגל צרפת מעל המנזר, ומאז נקרא כל האזור הכרמל הצרפתי. בשנת 1928 הוצב מגדלור חדש על גג הווילה של עבדאללה באשה. מאז נקרא המקום סטלה מריס- "כוכב הים", והשם החדש דבק גם במנזר הכרמליתים ובסביבתו הקרובה.

כנסיית סטלה מאריס ומנזר הכרמליתים ממוקמים על ראש הר הכרמל ונחשבים מהמנזרים היפים בארץ. סטלה מאריס הוא המנזר הקדוש והחשוב ביותר שבין מנזרי הכרמליתים בעולם, והוא למעשה המרכז העולמי של מסדר הכרמליתים.

יש קשר

אחד הפרחים היפים המעטרים את הכרמל הוא "כרמלית נאה". הפרח הוא מין אנדמי (כלומר רק כאן ובלבנון גדל). השם העברי "כרמלית" ניתן לצמח על שום הדמיון של פרחיו לצלב של המסדר הכרמליתי, שקצותיו דמויי לב, מעין גרסה מעוגלת-קצוות של צלב מלטה. דמיון זה הוא המקור גם לשם המין באנגלית, *Maltese Cross Ricotia*. צלב מלטה הוא צלב בו שמונת הקצוות מסמלים את התכונות הנדרשות מהאביר: נאמנות, צדיקות, כנות, אומץ, כבוד ותהילה, בוז למוות, עזרה לעני ולחולה, וכבוד לכנסייה. הכרמלית היא בין הפרחים הראשונים המופיעים באביב.

כרמלית נאה

סמל הכרמלית

תודות :
לעמיר שלום על העריכה.
לנר הרטמן הטייס.
לאסף סולומון על הצילום היפה של העיר חיפה

עד הפעם הבאה- נתראה!!!
אבי הרטמן

קישור לסרטון: [לחץ כאן](#)
להורדת המסלול בפורמט Google Earth: [לחץ כאן](#)
להורדת המסלול בפורמט עמוד ענן: [לחץ כאן](#)
למזג אויר במנחת : [לחץ כאן](#)
למפת Google Maps : [לחץ כאן](#)